

การระบาดของโรคข้าวและแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

นางสาวพลอย เหมะชัย

นางสาวพัทริยา ศิริวรรณ

นายพิพัทธ์ เกษรสังข์

นางสาวศุชามณีพร เรือนเงิน

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อหาพื้นที่เสี่ยงการระบาดของโรคข้าวและแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยศึกษาพื้นที่ภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในระดับจังหวัดเท่านั้น วิธีการวิจัยเป็นการผสมผสานวิธีการเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลสถิติพื้นที่การระบาดของโรคข้าวและแมลงศัตรูข้าวประกอบกับการสำรวจภาคสนามโดยตรง และทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์เพื่อหาพื้นที่เสี่ยงในการระบาดของโรคข้าวและแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิจัย พบว่าสถิติพื้นที่ที่พบการระบาดของโรคข้าวและแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางตั้งแต่ปี 2553-2557 มากที่สุดคือ จังหวัดสุพรรณบุรี จึงเลือกจังหวัดสุพรรณบุรีเป็นตัวแทนของภาคกลางในการสำรวจภาคสนามประกอบกับการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง ในส่วนสถิติพื้นที่ที่พบการระบาดของโรคข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี 2553-2557 มากที่สุดคือ จังหวัดอุบลราชธานี และสถิติพื้นที่ที่พบการระบาดของแมลงศัตรูข้าวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี 2553-2557 มากที่สุดคือ จังหวัดร้อยเอ็ด แต่เนื่องจากเจ้าหน้าที่เกษตรจังหวัดอุบลราชธานีไม่ให้ความร่วมมือในการให้ข้อมูล จึงเลือกสำรวจภาคสนามประกอบกับการสัมภาษณ์เกษตรกรผู้ได้รับผลกระทบโดยตรงในจังหวัดร้อยเอ็ดซึ่งมีสถิติการระบาดมากเป็นอันดับสองแทน การหาพื้นที่เสี่ยงการระบาดของโรคข้าวในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ มีปัจจัยในการวิเคราะห์ดังนี้ ปัจจัยทางธรรมชาติ ได้แก่ ค่าความเป็นกรดในดิน อุณหภูมิ ความชื้นสัมพัทธ์ และความเร็วลม ผลจากการวิเคราะห์พบว่า พื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคข้าวในภาคกลางตั้งแต่ปี 2553-2557 จังหวัดที่เสี่ยงต่อการระบาดมากที่สุดได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รองลงมาคือ จังหวัดนครสวรรค์ในอำเภอหนองบัว และจังหวัดนครสวรรค์ในอำเภอบรรพตพิสัยตามลำดับ แม้ว่าพื้นที่เสี่ยงของโรคข้าวในภาคกลางที่ได้จากการวิเคราะห์ด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์จะไม่ตรงกับพื้นที่ที่ได้จากสถิติการระบาด เนื่องจากอิทธิพลของทิศทางลมที่พัดมาจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่ฝั่งตะวันออกของจังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งมีพื้นที่เพาะปลูกข้าว จึงทำให้จังหวัดสุพรรณบุรีเป็นพื้นที่ที่มีการระบาดของโรคข้าวมากที่สุด ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี 2553-2557 จังหวัดที่เสี่ยงต่อการระบาดมากที่สุดได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมาคือ จังหวัด ศรีสะเกษ และจังหวัดมหาสารคามตามลำดับ สำหรับการหา

พื้นที่เสี่ยงการระบาดของแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางและภาคตะวันออกเฉียงเหนือด้วยระบบสารสนเทศทางภูมิศาสตร์ มีปัจจัยในการวิเคราะห์ดังนี้ ปัจจัยทางธรรมชาติได้แก่ ค่าความเป็นกรดในดิน ความชื้นสัมพัทธ์และความเร็วลม ผลจากการวิเคราะห์พบว่าพื้นที่เสี่ยงต่อการระบาดของแมลงศัตรูข้าวในภาคกลางตั้งแต่ปี 2553-2557 จังหวัดที่เสี่ยงต่อการระบาดมากที่สุดได้แก่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รองลงมาคือ จังหวัดนครสวรรค์ในอำเภอท่าตะโก และจังหวัดนครสวรรค์ในอำเภอบรรพตพิสัยตามลำดับ ในส่วนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือตั้งแต่ปี 2553-2557 จังหวัดที่เสี่ยงต่อการระบาดมากที่สุดได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี รองลงมาคือ จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดมหาสารคามตามลำดับ

จากผลการวิจัยดังกล่าว จึงเสนอแนะให้หน่วยงานที่รับผิดชอบเก็บข้อมูลสถานการณ์ การระบาดให้ละเอียดมากขึ้น ลงลึกถึงระดับตำบล อำเภอ เพื่อให้สามารถวิเคราะห์เชิงพื้นที่ได้อย่างถูกต้องและแม่นยำ

คำสำคัญ: ข้าว โรคข้าว แมลงศัตรูข้าว